

Oživlé bulváry pod klenbou

„Zase sem chodí hezké holky,“ raduje se pardubický pamětník v obnovené Machoňově pasáži. Když mohou mít „velkolepé paláce průchozí“ v Praze, Miláně či Paříži, proč ne v Brně nebo třeba ve Dvoře Králové?

📷 Vladimír Ševela 📺 Milan Bureš

Pardubice: Jako před válkou

V kavárně První republika v pardubické Machoňově pasáži vyhrává z reproduktorů stylově dixieland. Pravidelný host Karel Pečinka zaparkoval u vchodu svůj tříkolový bicykl a u venkovního stolku si dává espresso. Ve svých 76 letech si bývalý ředitel jedné z pardubických pojišťoven první republiku samozřejmě nepamatuje, ale dobře si vybavuje, jak Machoňova pasáž vypadala za socialismu.

„Na místě téhle kavárny byla galanterie a hned vedle byl přístavek, kde chovatelé prodávali holuby,“ vypráví penzista. „Tahle proměna se mi moc líbí,“ komentuje pan Pečinka přestavbu pasáže z roku 2013 a mrkne na servírku v černém kostýmku a účesu à la 20. léta. „Zase sem chodí hezké holky a parkují tady pěkná auta,“ dodává.

Pasáž, pojmenovaná podle svého architekta Ladislava Machoně, byla dostavěna v roce 1925 i s pětipodlažním domem umístěným mezi dnešní třídou Míru a čtvrtí Karlovinou. Autor stavbu nazval „velkolepý palác průchozí“. Pasáž se stala nablýskanou výkladní skříní rozvíjejícího se východočeského města. Nejproslulejší byla zdejší cukrárna, již založil bývalý zaměstnanec známé pražské cukrárny U Myšáka J. Hofmann, vynálezce šlehačkových rakviček. Těmi labské město uhranul. Vedle toho tu vzniklo dalších 27 obchodů a provozoven, včetně

Foto: Rozvojový fond Pardubice

← Skvělý dojem z pardubické Machoňovy pasáže dnes kazí snad jen venkovní reklamní poutače.

↑↑ Před druhou světovou válkou tu prosperovalo více než dvojnásobné množství obchodů a provozoven.

↑ Dnes zde patří k největším atrakcím příznačně kavárna První republika.

ně dámského krejčovství, prodejny perníku, či dokonce stělnice. V suterénu se nacházela restaurace a ve vyšších patrech 31 bytů. Cukrárna měla otevřeno ještě po 22. hodině, kdy sem na rumové kostky či likérové cukroví směřovali lidé po návštěvě kina či divadla.

Dnes pasáž opět zdobí lunetární původní malba z 20. let, na níž jsou k vidění sportovní výjevy spojované s Pardubicemi: jezdec na koni či plochodrážní závodník. Tato malba byla na přelomu 60. a 70. let seškrábána a pasáž prošla pro svou dobu typickými „vylepšeními“ – neznámo kam zmizelo například všech 23 svítidel, která osobně navrhoval architekt Machoň.

Pasáž postupně získala ušmudlanou normalizační podobu. „Skýtala zákoutí přímo pro možnost úlevy především podnapilým. Osvětlení bylo nevalné a mám dojem, že v noci žádné. Noční příchody domů tak znamenaly určitá rizika,“ vzpomíná na bydlení v někdejší „velkolepém paláci průchozím“ jedna z pamětnic v magistrátní publikaci.

Město po roce 1989 dlouho uvažovalo o návratu k podobě, již měla proslulá pasáž v době svého vzniku. Přednost ale dostala rekonstrukce místního hokejového stadionu a Machoňův architektonický šperk přišel (po dílčích úpravách z let 1999–2000) na řadu až v roce 2010. Přestavba trvala tři roky. „Chtěl jsem, aby pasáž žila třeba jako v dánském Odeonse, kde jsem se také inspiroval. A památkáři si přáli, aby pasáž včetně detailů vypadala jako za první republiky. Obojí se povedlo,“ podotýká architekt projektu Miroslav Petráň.

Ztracená svítidla se dohledat nepodařilo, ale nahradily je repliky. Imitovala se také původní dlažba. Z lomu v Itálii se dopravil

Pasáž v brněnském Domě pánů z Lipé po bombardování v roce 1944 a dnes. Magda Stibůrková, spolujitelka tetovacího salonu Dragon, který tu poté, co palác koupil podnikatel Radim Jančura, začal fungovat jako první živnost.

kámen, ten se rozsekal na 780 tisíc kostiček, které se podle přání památkářů na zem kladly nakřivo, aby zánovní podlaha vypadala, že se po ní téměř 90 let šlapalo. „Veřejnost si pak stěžovala: Viděli jste tu dlažbu! Ani to za ty peníze nezvládli udělat rovně,“ říká Jiří Komárek, ředitel Rozvojového fondu Pardubice, jenž přestavbu Machoňova skvostu zaplatil. Dnes už se té historie usmívá, tehdy musel leccos vysvětlovat.

Ve srovnání s prvorepublikovými časy funguje dnes v pasáži méně než polovina obchodů a provozoven (celkem 11), jednou z nejstylověj-

ších je – jak její jméno napovídá – v úvodu zmíněná kavárna První republika. Ve starosvětském interiéru zde obsluhují číšníci v dobových kostýmech, pivo v replikách starých püllitrů servírují na keramické podtácky a konzumují se zde speciality jako škvarkové pomazánky nebo „staročeské“ klobásy. Pořádají se tu však i tematické „prvorepublikové“ večírky nebo kabarety a pravidelně tu vystupuje šansonové trio.

„Chystáme módní přehlídky, při nichž bude možné si předváděné oděvy vyzkoušet a zakoupit se slevou, takže v nich můžete rovnou odejít domů,“ plánuje zakladatel kavárny Karel Jakubec. „Něco podobného jsem zažil v Itálii. Co je moderní venku, bude za chvíli i tady,“ podotýká.

Loni v prosinci v Machoňově pasáži otevřelo uzemnění Zlatá husa, které se snaží propojit předválečnou tradici se současnou módní vlnou řeznictví s „lidskou tvář“. „Ta pasáž je pro nás ideální. Ceny máme vyšší, ale lidé to v tomto prostředí očekávají. Ještě bychom tu uvítali víc gurmánských obchodů,“ říká za pultem provozovny Viktor Sumský, obchodní ředitel Budislavských uzemnění, jež Zlatou husu vlastní. V pasáži dále funguje prodejna luxusních dámských šatů a pánských obleků, výběrová drogerie, obchod s kabelkami či vzorková prodejna Koh-i-noor Hardtmuth.

Podle projektu z roku 1927 měl na stávající pasáž navázat další luxusní průchod, ale ke stavbě nedošlo. O paralelních pasážích se však uvažuje dnes. „Čas si to vyžádá, protože tahle země půjde nahoru,“ je přesvědčen zástupce města Jiří Komárek.

Brno: Proč si hrát jen na renesanci

Alena Veselá jezdila v pasáži v brněnském Domě pánů z Lipé na koloběžce už před druhou světovou válkou. „Dole ve dvoře byla vinárna a mlékárna,“ vybavuje si 80letá paní. V prvním patře renesančního domu, který dodnes patří k nejhezčím v moravské metropoli, měli byt. Její otec byl šoférem ředitele Brnosvazu, společnosti, která budovu vlastnila. Když bylo Aleně Veselé sedm let, přišlo si k nim domů pro jejího tatínka gestapo. „Vidím to jako dnes, hledali letáky. Našli je dole v kotelně,“ vypráví pamětnice. Její otec brzy poté zemřel v koncentračním táboře. Alena s maminkou bydlely v domě až do roku 1944, kdy během náletu dostala zásah sousední budova a tlaková vlna zničila i jejich byt. Ji ani matce se naštěstí nic nestalo, protože v době útoku byly schované v krytu.

Nálet na sklonku války znamenal konec pasáže v Domu pánů z Lipé na dlouhá desetiletí. Za minulého režimu nebyl průchod obnoven, celý objekt chátral. V roce 1999 přešel do vlastnictví firmy Unistav, jež brzy začala s rekonstrukcí. Opravený a nově i zastřešený dům pak koupil v roce 2005 podnikatel Radim Jančura, majitel dopravce Student Agency.

Přestavbu ostře sledovali památkáři. V dolní části si zachovala velkolepá pavlač, u níž jistě zaujme její „hloubka“ (čtyři patra), jakýsi renesanční nádech, ať už jde o podobu dlažby, ostění dveří, oken, barevné ladění. K tomu kontrastuje moderní 4. patro, postavené až v roce 1999 a zakryté klenutou skleněnou střechou. Jedna z vnitřních stěn domu je také ze skla a odráží se v ní historické části.

„Proč si hrát jen na renesanci, když dům prošel dalšími pěti stoletími vývoje,“ komentuje to správce budovy Milan Vaněrka a tvrdí:

„Jsme jediná pasáž v republice, kde se pořádají speciální turistické prohlídky.“ Návštěva skutečně stojí za to. Dům, který se podle svého původního majitele dříve nazýval Schwanzův palác, patří k nejstarším obytným stavbám v Brně. Kryštof Schwanz nechal v 16. století zbourat původní gotickou stavbu a postavil tu renesanční dům. Jeho stavitelem byl Ital Antonio Gabri. Na průčelí nechal Schwanz zobrazit Bakchovy průvody a bojovníky za katolickou víru, k níž se hlásil. V dalších staletích proběhlo několik přestaveb.

INZERCE

OVb
Allfinanz, a.s.

ČAS = PENÍZE

PROTO NÁM VÍCE NEŽ 1 MILION
KLIENTŮ VĚŘÍ UŽ VÍCE NEŽ 23 LET

„Na vstupním portálu se z renesanční doby zachovaly jen dva vstupní arkýře a kamenné ostění kolem oken. Například sgrafito je až z konce 30. let,“ upozorňuje Milan Vaněrka před průčelím domu, které před druhou světovou válkou navrhoval význačný architekt Bohuslav Fuchs.

V přízemí paláce se nachází vchod do kavárny Jet Café, středověké krčmy a zlatnictví. U pultíku v pasáži je možné koupit také jízdenky společnosti Student Agency. Na nejvyšší pavlači sídlí tetovací salon a „orient café“ Nefertiti. O patro výš pak dvě kadeřnictví a ezoterická poradna Srdéčko. Ve 3. patře má kanceláře Jančurova firma a pod střechou podniká kavárna Vyhlička, známá svými tanečními večery. Střecha Domu pánů z Lipé skýtá jeden z nejlepších výhledů na město. A když sjedete výtahem až do suterénu, dostanete se do tanečního klubu Exit.

V prvním patře přímo naproti vchodu do pasáže, kde měl renesanční zadavatel stavby a finančník Schwanz podle některých pramenů směnárnu, dnes prosperuje tetovací salon Dragon manželů Stibůrkových. Přišli z Hodonína, jsou tu nejstaršími nájemníky. „Je skvělé, že jsme tu v centru, chodí čím dál víc lidí, budeme se rozšiřovat,“ chlubí se Radek Stibůrek, který dodává, že mnoho klientů je brněnskými patrioty a nechává si na tělo vytetovat obrázky hradu Špilberk nebo motivy sportovních klubů Zbrojovka či Kometa.

Přichozího do salonu Dragon zaujmou dvě potetované modelky na plakátu hned naproti vchodu. Jen pár lidí ví, že pod plakátem se skrývají před pár lety restaurované malby, na nichž dávný autor zachytil scénu z dobývání Brna Švédů. Není to škoda, že je historická malba zakrytá? „Máte pravdu, ale fungujeme jako obchodní dům a jen z turistiky bychom náklady nepokryli,“ podotýká Vaněrka.

Dvůr Králové: Doba si to žádá

Znalci tvrdí, že nejvíce pasáží je v Miláně. Všechny je v severoitalské metropoli zřejmě nikdo nespočítal. Ve východočeském Dvoře Králové nad Labem je to jednoduše: je tam pasáž jediná. Vzbuzuje však zaslouženou pozornost. Byla otevřena letos v dubnu a říká se jí lakonicky Pasáž 80, podle čísla domu, kde vznikla. Propojuje náměstí T. G. Masaryka se zadní částí historického centra města, Valovou uličkou.

Místa to byla ještě nedávno nevábná. Z jedné strany chátrající dům, v něm velmi ošuntělá pivnice 5. kategorie jménem Labe, a z druhé křovím částečně zarostlá stezka podél oprýskaných garáží, kudy se lidé večer báli chodit. „Vlastnit na náměstí dva nezrekonstruované domy nebylo pro naši firmu nejlepší vizitkou,“ vysvětluje majitel Stavební společnosti Žižka Vladislav Žižka, proč domy podle originálního projektu Petra Týfy zcela přestavěl a vybudoval mezi nimi vnitřní i venkovní pasáž. Valovou uličku zrekonstruovalo v návaznosti na tento projekt město.

Pasáž 80 ve Dvoře Králové nad Labem. V minulých letech místo vypadalo velmi nevábně (uprostřed), za první republiky tu stál hotel Kopp, podle nějž se nyní jmenuje místní pivo.

Podnikatel Žižka sedí na zahrádce kavárny Dvůrček, jejíž vchod je před vstupem za zmíněný městský val, a vypráví, jak projekt skládal jako Rubikovu kostku. „Snažil jsem se vstřebat, co by si přáli místní lidé. Němko pivnici na úrovni, někomu chyběla banka, jinému ordinace.“ Dnes v Pasáži 80 všechny zmíněné položky najdete, fungují tam celkem tři lékaři a také advokátní kancelář. Restaurace Ve Dvoře, kde je možné velkým zaskleným průzorem sledovat dění v kuchyni, má také samovýčep a vaří se tu i pivní speciál s názvem Kopp – tak se jme-

noval prvorepublikový hotel. Dnes na jeho místě vznikl penzion.

Stavební prvky v pasáži mají ve venkovní části válcovité tvary, a připomínají tak původní středověké hradby, které tu kdysi stály. Vše v umírněných bílošedých barvách. Zahrádku Dvůrčku zdobí japonské jehličnany.

„Nic podobného ve Dvoře není. Když někam jdeme, jediné sem,“ říká mladá žena, která si tu s přítelem dává kávu. A stavitel Žižka prohlašuje: „Chtěl jsem to udělat na úrovni. Doba si to žádá. Když něco takového může mít Praha nebo Pardubice, proč ne Dvůr?“

Chraňte se před smogem, inverzí a mikročásticemi...

Ostrov čistého vzduchu v moři smogu a škodlivin!

Čističku vzduchu Ionic-CARE Triton X6 můžete zakoupit ve třech barevných provedeních.

Proč ionizovat vzduch?

- » zlepšíte dýchání
- » odstraníte alergeny a prach
- » ničíte viry a bakterie
- » snížíte působení radonu
- » zlepšíte koncentraci a paměť
- » zlepšíte pracovní výkonnost
- » zkvalitníte spánek
- » snížíte krevní tlak
- » zmírníte depresivní stavy
- » podpoříte růst rostlin

více na www.ionic-care.cz

Filtry není třeba nikdy vyměňovat! Stačí je jen jednoduše vyjmout a otřít. Účinek filtrace ihned vidíte!

cena 3.490 Kč/ks
cena 3.290 Kč/ks od 2 ks

Ionic-CARE® Triton X6 – ionizátor a čistička v jednom

Již 8 let nejprodávější značka čističek v ČR!
99 % skutečných uživatelů je s přístrojem spokojeno*

Ionic-CARE® Triton X6 v sobě kombinuje výkonnou čističku vzduchu a ionizátor. Čištění vzduchu s účinností až 96 % probíhá naprosto nehlukně a s nulovými náklady na výměnné filtry. Cirkulaci vzduchu v přístroji totiž zajišťuje soustava elektrod, které pohybují vzduchem pomocí tzv. elektronového větru. Tato moderní technologie nahrazuje zastaralé, hlučné a energeticky náročné ventilátory. Nečistoty jsou zachyceny na elektrostatickém filtru. Na jeho ploše spolehlivě ulpí nejen polévatý prach, ale i chemikálie, cigaretový kouř, pyl, viry, bakterie, plísňe a jiné alergeny. Přístroj disponuje třemi výkonovými stupni a jeho spotřeba je maximálně 12 W.

Jsmo držitelé zlatého certifikátu „OVĚŘENO ZÁKAZNÍKY“

* V květnu 2016 byla provedena anketa, které se zúčastnilo 1001 uživatelů Ionic-CARE Triton X6. Ti nejčastěji chválí snížení prašnosti a zmírnění alergických potíží. Dále oceňují čističku jako významný faktor při posilování imunitního systému a podpoře zdravého životního stylu. Spokojeni jsou také s jejím tichým chodem a snadnou údržbou.

Až 70 % Čechů dýchá škodlivý vzduch! Od roku 2006 zemřelo kvůli znečištěnému ovzduší bezmála 34 tisíc Čechů a další tisíce lidí se musely léčit v nemocnicích. Vysoké koncentrace polévatého prachu, chemikálií a jiných nečistot vážně ohrožují naše zdraví. Hygienici v těchto dnech bijí na poplach a doporučují větrát. Je ale prostředí v uzavřené místnosti skutečně zdravější než to venkovní?

V moderních bytech a kancelářích dýcháme škodlivý vzduch, který dokáže zkrátit život i o několik let a cítíme se v něm unavení a nervózní. Prachové mikročástice, smog, jedovaté chemické výpary z umělých hmot a nábytku, bakterie, viry, spóry plísní, výkaly všudypřítomných roztoků – to vše se v uzavřených prostorách koncentruje. Potom, zejména v chladnějších obdobích roku, kdy méně větráme, působí tyto škodlivé látky na náš organizmus prakticky celý den. Největší část škodlivin přitom proniká do těla právě plícemi. Přes tenkou plicní sliznici totiž profilujeme neuvěřitelných 75.000 litrů vzduchu denně.

Nemocné domy: Aniž si to uvědomíme, polovina z nás nějakým způsobem trpí Syndromem nezdravých budov. Ten způsobuje řadu potíží od bolesti hlavy, nespavosti, snížené koncentrace, alergií, astmatu, akutních i chronických onemocnění plic, až po těžké deprese i rakovinu. Moderní stavební materiály, utěsněná okna, běžící klimatizace, vaření na plyn, syntetické koberce, umělý nábytek, televize, monitory, kopírky a dalších zhruba 20 vlivů dohromady vytváří uvnitř budov – tedy tam, kde trávíme 80 % života – zdraví škodlivé prostředí!

Ionizace vzduchu: Součástí tohoto jedovatého koktejlu chemikálií, statické elektřiny, ozónu, mikročástic prachu apod., jsou i vzdušné ionty resp. iontová nerovnováha. Ovzduší, ve kterém trvale pobýváme, by mělo podle doporučení Státního zdravotního ústavu obsahovat minimálně 1.250 záporných iontů (aniontů) na cm³. A zatímco v přírodě (na horách, u moře, v lese, u vodopádů) dýcháme vzduch s koncentracemi až 10.000 vzdušných iontů v cm³, v interiérech, kde žijeme a pracujeme, jsou hodnoty většinou blízké nule. Právě díky vysoké koncentraci koncentruje. Potom, zejména v chladnějších obdobích roku, kdy méně větráme, působí tyto škodlivé látky na náš organizmus prakticky celý den. Největší část škodlivin přitom proniká do těla právě plícemi. Přes tenkou plicní sliznici totiž profilujeme neuvěřitelných 75.000 litrů vzduchu denně.

V bytech a kancelářích dýcháme vzduch, který zkrátí život o několik let

prosperných vzdušných aniontů je nám tak dobře v lese, při vchodu slunce, u moře nebo u tekoucí vody či táborového ohně. Zejména kvůli působení vzdušných aniontů nás tato místa podvědomě přitahují a velmi rychle si na nich odpočineme. Díky ionizátoru Ionic-CARE si takovou příjemnou atmosféru nyní můžete vytvořit i doma.

Dárek ZDARMA!

Ionic-CARE FF-210 – osvěžovač a čistič pro lednice, toalety a šatní skříně v hodnotě 450 Kč zdarma!** Tento přístroj neutralizuje pachy a pročišťuje vzduch v lednici, koupelně, šatně a kdekoli jinde. Navíc omezuje výskyt bakterií zabírající růstu plísní a v lednici uchováva potraviny déle čerstvé.

Pro získání dárku stačí zadat při objednávce kód:

kód EG1

Poštovně zdarma pro objednávky přijaté do 31.12.2016

800 112 111

www.ionic-care.cz

Objednávací linka zdarma

**Akce trvá do 31.12.2016 nebo do vyprodání zásob